

К. Ушински

БИР ЈЕРДӘ ДАЛАШЫРЛАР,
ТӘКЛИКДӘ ДАРЫХЫРЛАР

АЗӘРНӘШР • 1964

К. Ушински

**БИР ЈЕРДӘ ДАЛАШЫРЛАР,
ТӘКЛИКДӘ ДАРЫХЫРЛАР**

РӘССАМЫ
В. Горјачов

Азәрбајҗан Девләр Нәшријјаты
Бақы 1964

Азәрбајҗан Девләр Республїка
УШАҒ КИТАПХАНАСИ
Ина. № 11862

Бу хырдача һекајәләри ушаглар үчүн көзәл рус мүәллими Константин Дмитријевич Ушински јазмышдыр. О, 1824-чү илдә доғулмушдур. Ушаглыг вә кәнчлик илләрини Новгород-Северск шәһәриндә кечирмишдир. Илк тәһсилни орада, кимназијада алмыш, сонра Москва университетини гуртарыб мүәллимлик етмишдир.

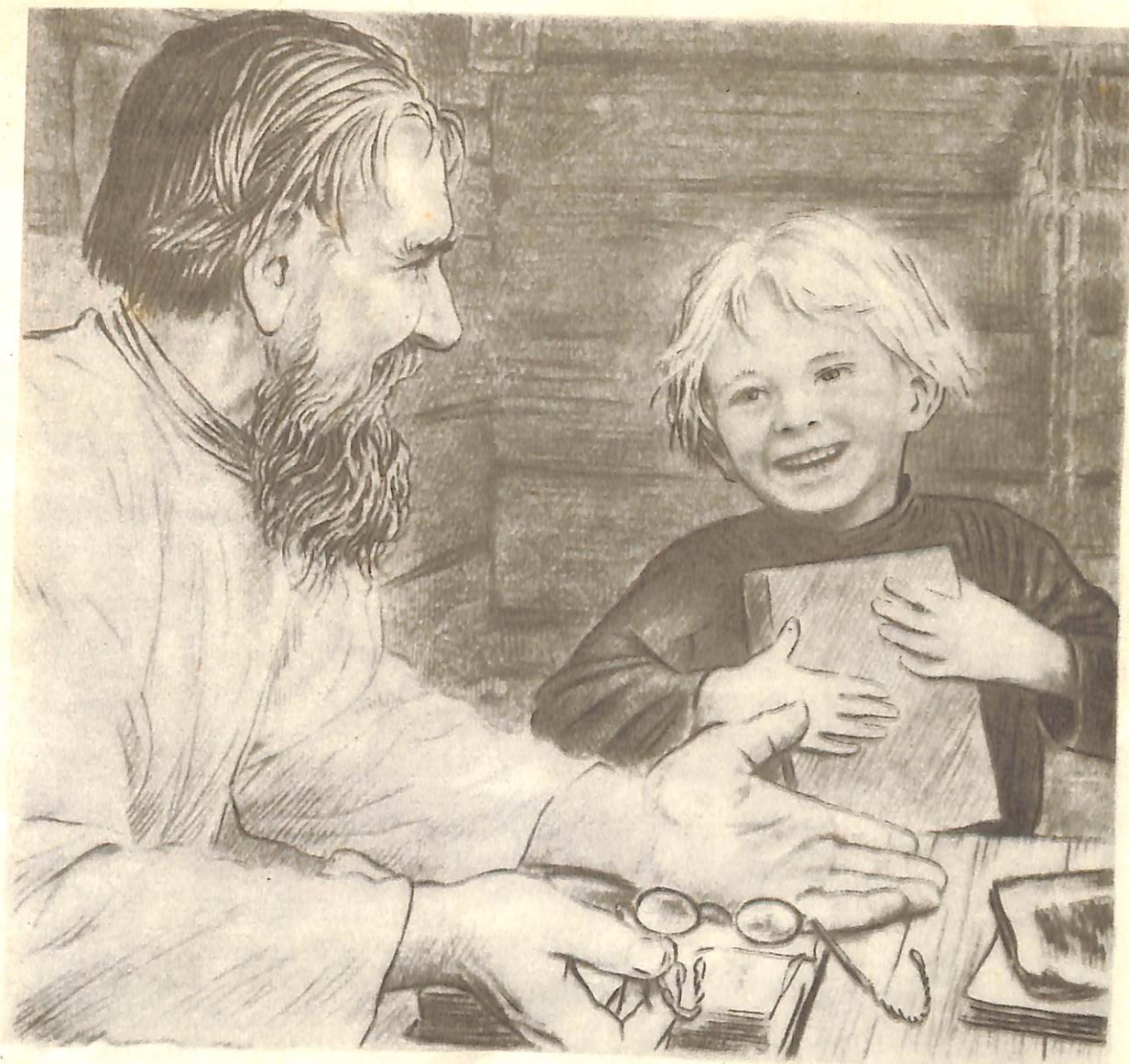
Ушинскинин һәјаты чох ағыр кечмишдир. Чар һөкүмәти онун һәрәкәтләрини хошламырды. Буна бахмајараг, Ушински чох ишләр кәрә билмишдир. Онун фәал иштиракы илә бир нечә мәктәб ачылмышдыр ки, бурада јохсул ушаглары охумушлар.

Ушински ушаглар үчүн чохлу һекајә вә нағыллар јазмышдыр. «Ушаг әләми» вә «Ана дили» адлы дәрсликләр тәртиб етмишдир.

Бу китабларда о, адамларын һәјаты вә зәһмәти, тәбиәтин гәрибә һадисәләри вә әтрафымызда олан чох-чох башга шәјләр барәсиндә јазмышдыр.

Ушински ушаглара доғма халгы вә ана дилини севмәји өјрәдирди.

Константин Дмитријевич Ушински 1870-чи илдә өлмүшдүр.

УШАГ КӨЗЛҮҮ

Бир оғлан атасына деди:

— Атачан, мәнә дә бир көзлүк ал; мән дә сәнин кими китаб охумаг истәјирәм.

Атасы чаваб верди:

— Јахшы, сәнә көзлүк аларам, амма ушаг көзлүҮ аларам.

Белә дејиб атасы оғлуна әлифба китабы алды.

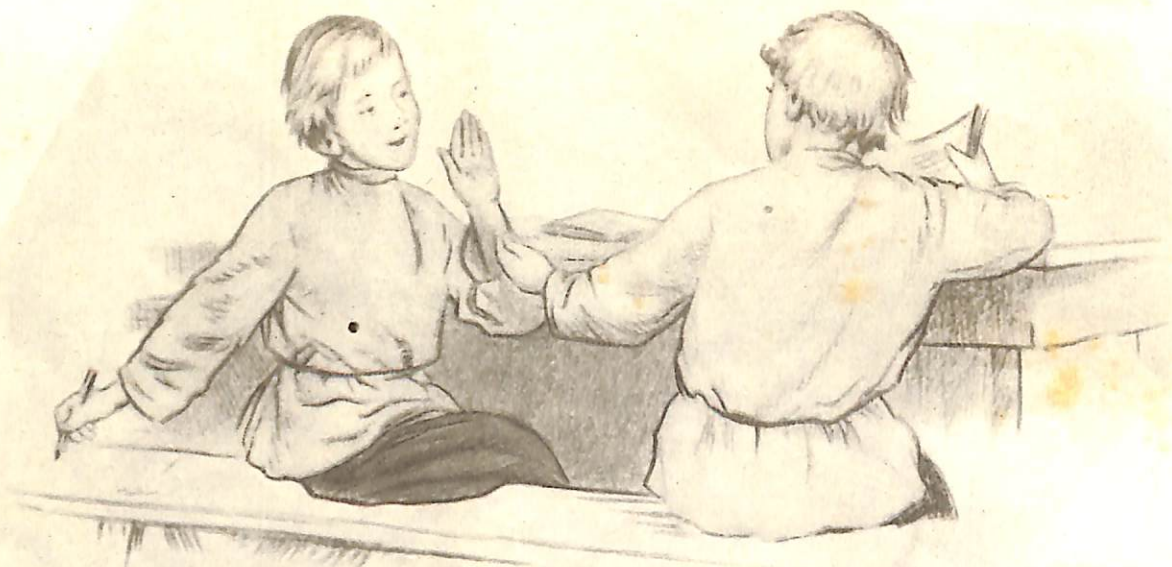
БИР ЈЕРДӘ ДАЛАШЫРЛАР, ТӘКЛИКДӘ ДАРЫХЫРЛАР

Гардашы бачысына деди:
— Мәним фырфырама әл вурма.
Бачысы гардашына чаваб верди:
— Сән дә мәним кәлинчикләримә дәймә.
Ушаглар һәрәси евин бир күнчүндә отурду; бир аздан
сонра икиси дә дарыхмаға башладылар.
Көрәсән ушаглар нијә дарыхырдылар?

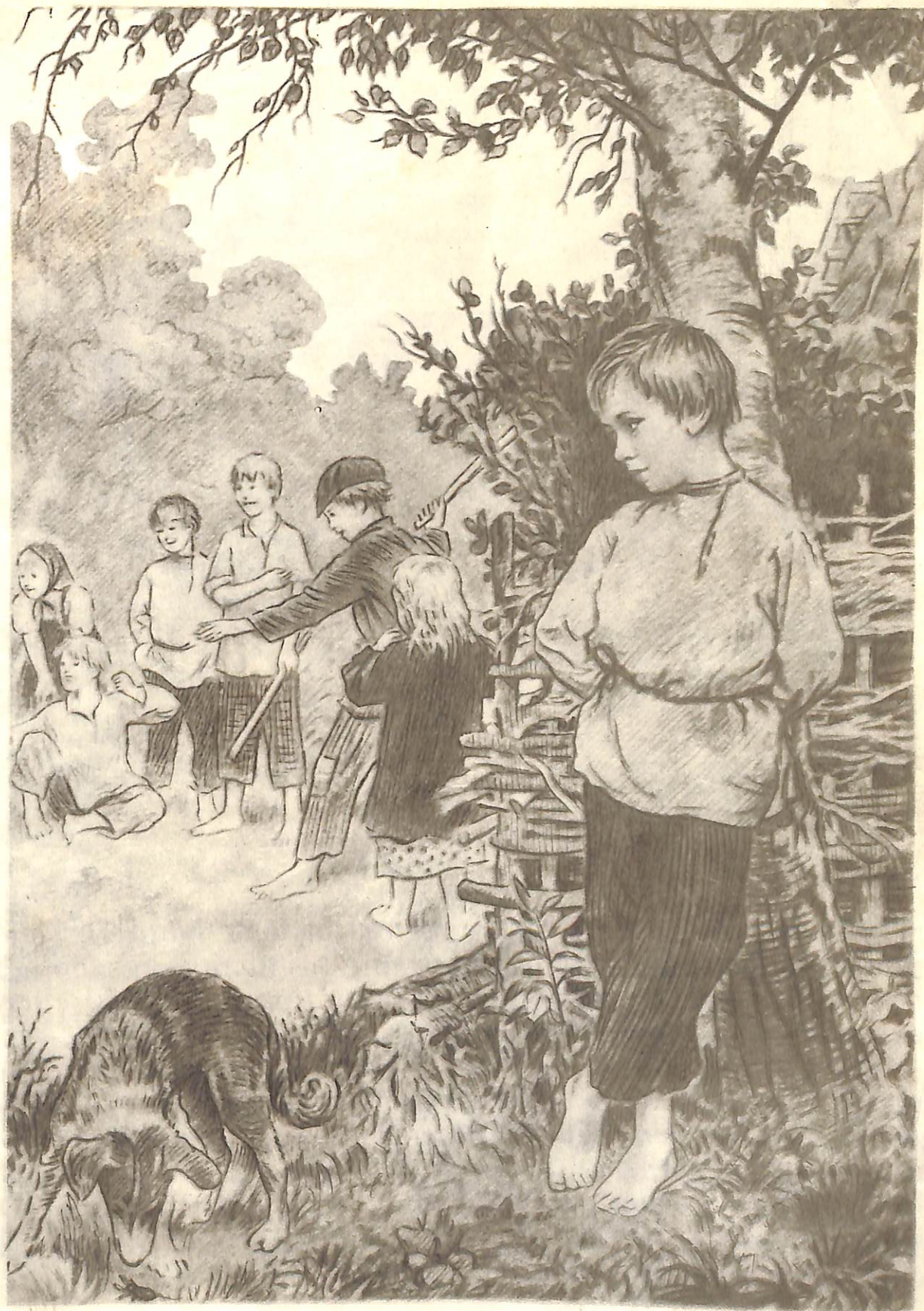
ДӘРМАН

Танјанын анасы хәстәләнмишди, һәким она ачы дәр-
ман јазмышды. Гыз көрдү ки, анасы дәрманы чәтинликлә
ичир. Она деди:
— Аначан! Вер, дәрманы сәнин јеринә мән ичим.

ХЕЈИР ВЕРМӘСӘ ҺӘР КӘС, ӨЗҮ ДӘ ХЕЈИР КӨРМӘЗ

Гришачан! Карандашыны бир дегигәлик мәнә вер.
Гриша чавабында деди:
— Өзүнә карандаш кәтир; мәнимки өзүмә لازمдыр.
— Гриша! Көмәк елә, китаблары чантама жығым.
Гриша чавабында деди:
— Китаблар сәниндир, өзүн жығ да.
Көрәсән јолдашлары Гришаны сеvirдиләрми?

БАГГ КҮЧДӘ ДЕЖИЛ

Митја гача-гача баға кириб өз балача бачысы Тан-
жанын кәлинчијини элиндән гапды вә кәлинчик элиндә
өз тахта атыны чапа-чапа баға гачды. Танја дуруб
ағламаға башлады.

Митјанын бөјүк гардашы Серјожа јүјүрмәчә евдән
чыхды. Серјожаја елә кәлди ки, кәлинчији бағда кәз-
дирмәк адама хошдур, о, кәлинчији дә, аты да Митја-
нын элиндән алды.

Митја гача-гача атасына шикајәтә кетди; атасы пән-
чәрәнин габағында отуруб бунларын һамысыны көрүрдү.
Көрәсән атасы Митјаја нә деди?

СӘНӘР ШӘФӘГИ

Гызыл күнәш көжә учалыб өз зәрли шәфәгини һәр јана јаймаға, јери јухудан ојатмаға башлады.

Биринчи шәфәг уча-уча кедиб торағайын үстүнә дүшдү. Торағай силкинди, өз јувасындан чыхыб учду, лап јүксәјә галхыб көзәл нәғмәсини охумаға башлады: «Ah, сәһәрин сәрин һавасы нечә хошдур! Нә јажшыдыр! Нә үрәк ачандыр!»

Икинчи шәфәг довшанын үстүнә дүшдү. Довшан гулагларыны гысыб шәһли чәмәндә шән-шән һоппанды: сәһәр јемәјинә өзү үчүн әтирли отлар ахтармаға башлады.

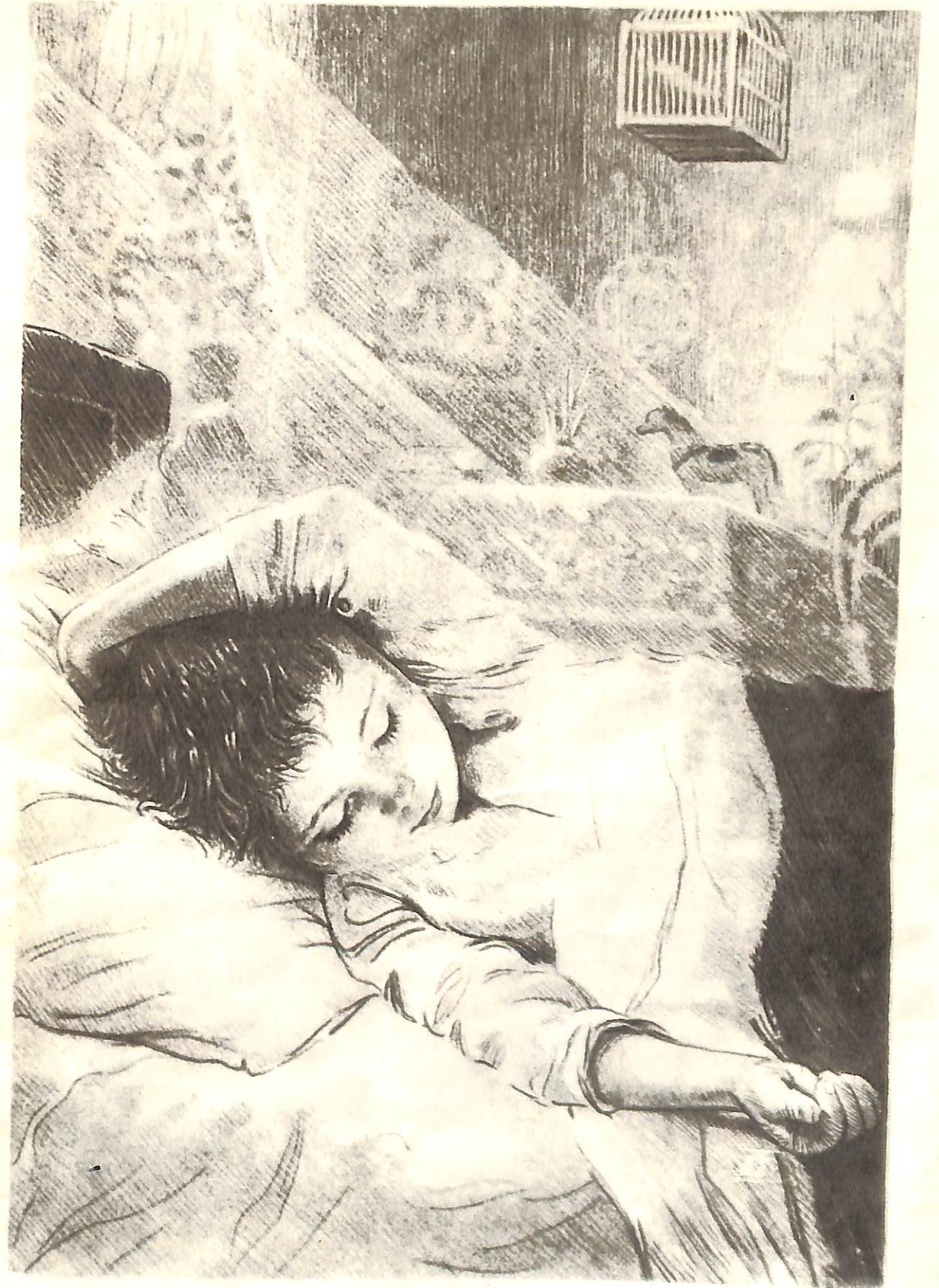
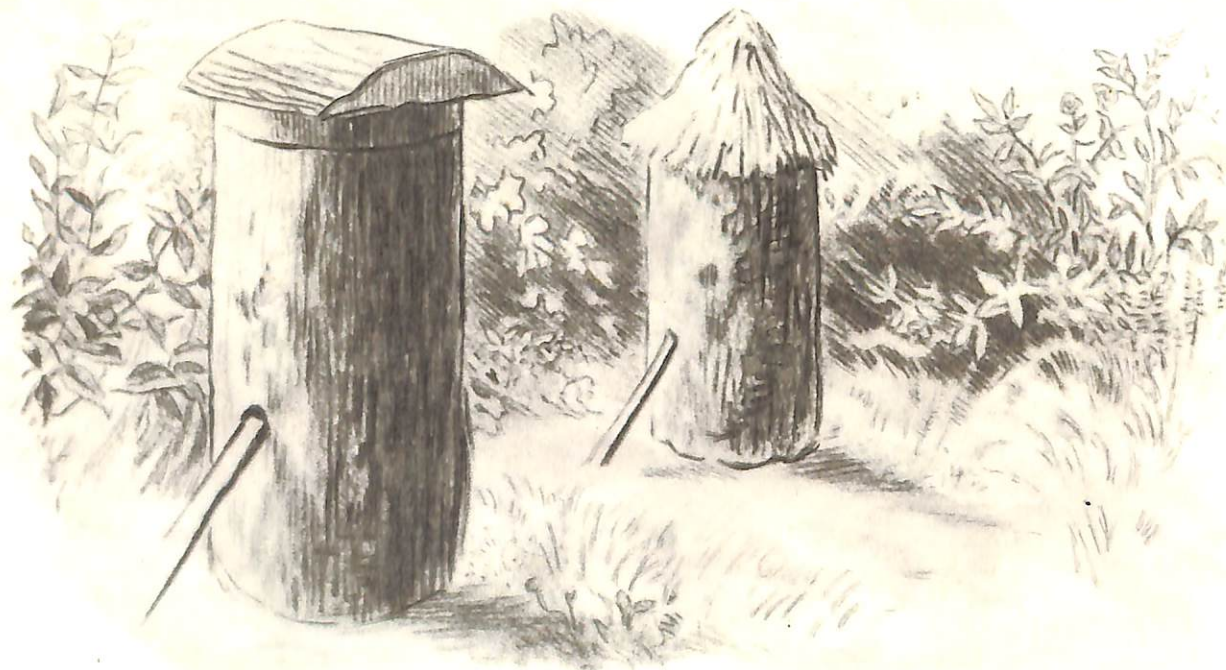
Үчүнчү шәфәг тојуг һинини ишыгландырды. Хоруз ганадларыны чырпыб банлады: гуг-гу-лу-гу!.. Тојуглар тардан һоппаныб дүшдүләр, гаггылдашдылар вә зибилликдә ешәләниб гурд-гуш ахтармаға башладылар.

Дөрдүнчү шэфэг ары пәтәжинә дүшдү. Ары өз хыр-
дача мум дахмасындан чыхыб пәнчәрәдә отурду, ганад-
ларыны ачыб вызылдаја-вызылдаја әтирли чичәкләрин
ширәсини јығмаға кетди.

Бешинчи шэфэг ушағын отағына, балача тәнбәлин
јатағына дүшдү. Шэфэг онун көзләрини гамашдырды,
амма ушаг о бири бөјрү үстә чеврилиб јенә јухуја
кетди.

БАБА

Баба чох гочалмышды. Көзләри јахшы көрмүрдү, гулаглары јахшы ешитмирди; гочалыгдан әлләри, ајаглары әсирди; гашыгы ағзына апаранда, шорба сәпәләниб јерә төкүлүрдү.

Бу, гочанын оғлу илә кәлининин хошуна кәлмәди; онлар бабаны өзләри илә бир сүфрәдә отурмаға гојмадылар; собанын да-

лында отурдуб сахсы касада она јемәк вермәјә башладылар. Гочанын әлләри әсди, каса да дүшүб сынды. Бабанын оғлу илә кәлини әввәлкиндән дә бәрк ачыгландылар: онлар бабаја көһнә, тахта бир габда јемәк вермәјә башладылар.

Бабанын оғлунун да балача бир оғлу варды. Бир күн ушаг јердә отуруб назик тахта парчаларындан бир шеј гајырырды.

Анасы ондан сорушду:

— Ај бала, нә гајырысан?

Ушаг чаваб верди:

— Гуту гајырырам, атамла сән гочаланда, сизә бу тахта гутуда јемәк верәчәјәм.

Ата илә ана бир-биринин үзүнә бахыб гызардылар. Бундан сонра гоча бабаны даһа собанын далында отуртмадылар вә она јемәји тахта габда вермәдиләр.

ГОРХАГ ВАНЈА

Ванјанын анасы хамыр жоғуруб собанын үстүнә гојду ки, хамыр ачысын; өзү дә гоншуја кетди.

Ванја ахшамүстү евә кәлиб анасыны сәсләди, көрдү ки, евдә һеч кәс жохдур. О, чыраг јандырмаг истәјирди ки, бирдән собанын үстүндән пыггылыты ешитди. Ванја өз-өзүнә деди: «Көрүнүр евдә дамдабача вар!» Горхудан чыраг элиндән дүшдү вә о гачды. Гаранлыгда Ванјанын ајағы одчәкәнә тохунду, одчәкәнин дәстәји онун алнына дәјди. Ванја гышгырды: «Вај дәдә, көмәјә кәлин! Көмәјә кәлин!» О, гышгыра-гышгыра дахмадан бајыра гачмаг истәди. Амма һәсир чарығынын долағы ачылыб гапынын арасында галды. Ванја дәһлиздә јерә сәрилиб вар сәси илә бағырды: «Ај аман, вај дәдә! Ај гоншулар! Көмәјә кәлин! Мәни гуртарын! Дамдабача мәни тутуб!»

Гоншулар гачыб кәлдиләр,

Ванјаны јарымчан ајаға галдырдылар. Ишин нә јердә олдуғуну биләндә, һамы она күлмәјә башлады. Сонралар, бир хејли вахт Ванјаја саташыб ондан сорушурдулар: нечә олмушду ки, табагдакы хамырдан, күнчдәки одчәкәндән, ајағындакы чарыгдан горхмушдун?

9-2
9-9x

Тәрчүмә едәни *М. Рзагулузадә*

Ушинский Константин Дмитриевич

ВМЕСТЕ ТЕСНО, А ВРОЗЬ СКУЧНО

На азербайджанском языке

Редактору *К. Хасанзадә*
Рәссамы *В. Горјачов*
Бәди редактору *Ф. Гулијев*
Техники редактору *В. Авадејева*
Корректору *А. Мәмәдова*

Ягылмаға верилмиш 7 IX-1963-чү ил. Чапа имзаланмиш 20 XI-1963-чү ил. Форматы 60×92¹/₂. Физики вә шәрти ч. в. 2,5. Учот нәшр. вараги 2,5. Сифарш № 936. Тиражи 10000. Гижәти 12 гәп.

Азәрбајчан Дөвләт Нәшријаты, Баки,
Һүсү һачыјев күчәси, № 4.

Азәрбајчан ССР Назирлар Совети Дөвләт Мәтбуәт Комитәсинин 26 комиссар адына мәтбәәси, Баки,
Әли Бајрамов күчәси, № 3.